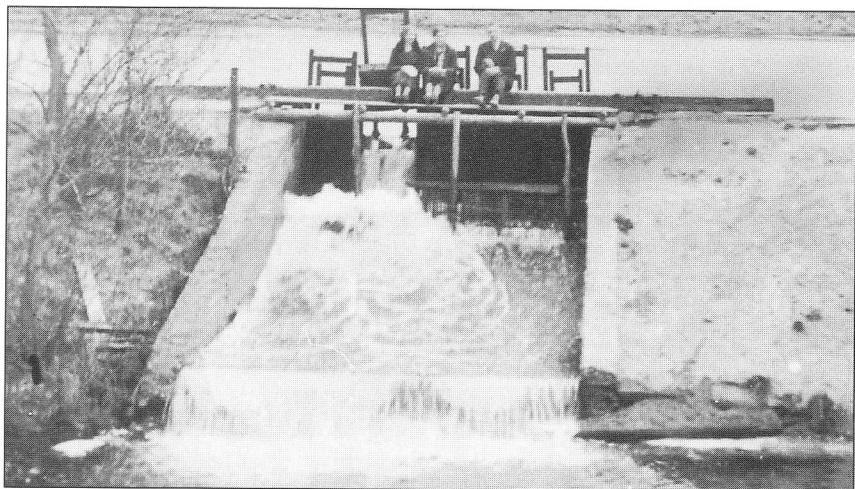

...et lille bidrag til

Støvrings Historie

Hans Gjedsted

Vandmøllen 1268-1958

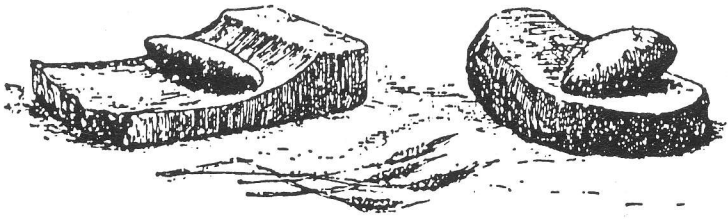
Støvring Mølledam. Personerne er fra venstre Tulle, Sigrid Jensen og Frode Ulrik.

Mølleri i almindelighed

Stenalderkvinden bagte sine brød på gloende sten eller i en simpel lerovn, men først havde hun udført et stort og anstrengende arbejde. Hun skulle indsamle korn, grutte eller knuse det på en sten og fik så et produkt, der langt fra lignede nutidens mel. Alt kunne bruges, og i skovegne hvor egetræets agern var let tilgængelige, blev disse blandt meget andet også lavet til mel. Frugterne måtte først tørres, og når de var malet skulle det bitre stof udvandes, før det kunne anvendes til bagning.

Arkæologiske udgravninger fortæller, hvilke kornsorter vore forfædre indsamlede til vinterens forråd. Og på pløjemarken finder vi flinteredskaber udformet som kornsegl samt et utal af sten, der tydelig bærer spor af en fjern fortid som kværne- eller gruttesten. Fra fortidens skubbekværn til nutidens slaglemølle med fuldautomatisk tilsætning af konserveringsmidler, kontrol af fugtighed m.m., er der gået en periode på mange tusinde år.

Som noget symbolsk fik stenalderkvinden ofte sin kværn med i graven, skønt hun havde været lænket til den i mere end det halve liv. Hendes mand fik ligeledes sine jagtvåben med i graven, så kværnen var måske alligevel et passende gravoffer i stenalderen.

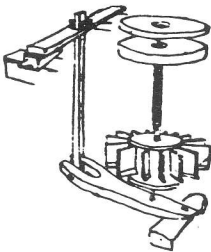

Fra gruttestenen via håndkværnen til en mere centraliseret mølledrift har udviklingen været vidt forskellig. Udgravninger i Pompeji og Herculanium kan fremvise mange tidlige eksempler på møller og endda store bagerier. Den fornødne kraft til at drive kværnen rundt spænder fra slaver og straffefanger til heste- og kameldrevne kværne. Langt senere begyndte man at konstruere vand-, vind- og motordrevne møller.

Selve arbejdet med at få kornet malet, uanset hvor man befandt sig i verden, var ligesom noget man fandt nedværdigende.

Flere danske vandmøller kan dateres tilbage før år 1000. Når man i almindelighed er af den opfattelse, at vandkraften aldrig har haft nogen større betydning i Danmark, er det helt forkert. Her kunne man ikke opnå faldhøjder som i vore nordlige nabolande, men når der bare i Støvring Kommune kan påvises 16 vandmøller og på landsplan langt over 3000, har der alligevel været tale om en betydelig udnyttelse af vore vandløb. Her bør det nævnes, at menneskers indgreb i naturen i de sidste 100-125 år ved dræning, afvanding af søer o.l. har forårsaget en grundvandssænkning på op imod 2 meter. Dette har haft stor indflydelse på vore vandløb, og reduceret deres udnyttelse.

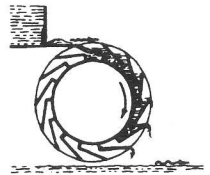
Her tjener det ikke noget formål at gå i dybden med teknikken såsom kraftoverføring, udveksling af hastigheder, hældningsvinkler på skovlhjul etc. Det skal kort nævnes, at den ældst kendte mølle er "Skvatmøllen". Et simpelt vandret skovlhjul, der igennem en lodret aksel overfører vandkraften igennem et hul i den underste stillestående møllesten til den øverste sten. Den øverste sten kaldes løberen, ved at sænke denne kan formlingen reguleres.

a) Skvatmølle

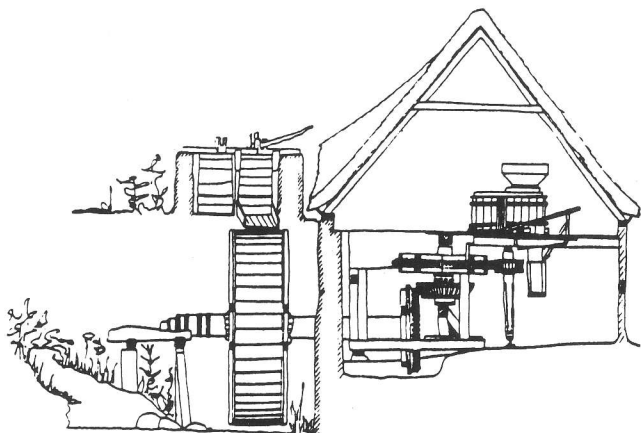
b) Underfaldshjul

c) Overfaldshjul

Selv om skvatmøllen allerede i middelalderen blev afløst af de mere effektive lodret roterende møllehjul, blev den langt op i dette århundrede anvendt på afsides liggende gårde i Norge og på Færøerne. Man kan vel ikke sige den fik en renaissance, men de i dag anvendte Pelton turbiner på de store vandkraftværker bygges efter samme princip.

Det lodrette vandhjul (skitse b + c), ofte med en diameter på 4-5 meter, kan udformes som underfalds- eller overfaldshjul, der er i stand til at udnytte vandet henholdsvis 30% og 70%.

Principskitse af vindmølle.

Drivkraften overføres til at rotere kværnsten. Skulle det drive en stampemølle, blev den roterende bevægelse omsat til lodret arbejdende hamre. Selve hammeren var store træstolper, som ved deres lodrette bevægelser kunne slå kornet i stykker. Disse stampemøller blev også anvendt som benmøller, farvemøller, krudtmøller - eller måske til store hamre i produktionen på smede - og maskinfabrikker.

Lovgivningsmagten har altid blandet sig i mølledriften, for her var der penge at hente. Allerede i "Jydske Lov 1241" findes en bestemmelse med følgende ordlyd:

...Kongen tillader ikke, at vandet løber ud i havet - uden først at have gjort landegavn...

Senere er der givet et utal af love, der vedrører mølleriets privilegier og rettigheder - men sikrer samtidig afgifter til ejeren, der som oftest var Kronen, kirken eller en godsejer. Da Christian den V i 1683 udsendte "Danske Lov", blev der i 5. bog, kapitel 11, nøje specificeret et regulativ for møllenæringen. Mølletvang eller møllepligt var i sig selv medvirkende til at gøre de enkelte møller mere rentable. Møl-

leren vågede derfor meget nidkært på sin kundekreds, gik nogen til en anden mølle, påberåbte mølleren sig sine rettigheder.

Betalingen for kornmalingen lå i helt faste rammer. Mølleren måtte med sin toldkop, eller toldmål, kun tage $\frac{1}{8}$ af melet som betaling for sin ydelse. På Bornholm var det dog kun $\frac{1}{4}$ af melet. Heraf måtte han så udrede sin fortjeneste til at afholde evt. fæsteafgifter, skatter, vedligeholdelse af møllen o.s.v.

Bondens kornproduktion kan groft opdeles i følgende kategorier: For det første måtte han gemme korn til næste års sædekorn, derefter skulle Kongen, præsten og herremanden have deres del i form af tiende. Den resterende del gik til brød- og foderkorn. Desuden var korn et dejligt pristalsreguleret materiale, hvor priserne hvert år blev fastsat efter kapiteltaksten - korn kan derfor også betragtes som et meget anvendt betalingsmiddel. Mølleren malede derfor kun den del af melet, som bonden selv skulle bruge. Om mølleren samtidig fungerede som opkøber for eksportører i Aalborg, er nok mere tvivlsomt. Her var de største leverandører herregårdene, der foruden deres eget korn modtog store mængder fra fæsterne i form af skatter, afgifter, tiendekorn etc. For Nordjylland spillede korneksporten til det kornfattige Norge en ret væsentlig rolle, hvilket samtidig var med til at holde gang i den århundrede gamle skudfart til Sydnorge. Her foregik skibsfarten direkte ud fra kysten i Jammerbugten, og på hjemturen fra Norge medbragte man bl.a. træ og jernkakkelovene.

Med hensyn til social status var mølleren og hans familie hævet over hovedparten af landbefolkningen, hvilket bedst fremgår af kirkebøgerne, hvor præsterne gerne titulerer mølleren med betegnelsen "Senior". Hans popularitet kunne være ret svingende, hvilket giver sig udslag på flere måder. Der kendes et mundheld eller sagn, som fortæller:

Hvis en ugift pige blev gravid i utide, skulle hun bare bade i en ærlig møllers mølledam, så kunne hun klare frisag.

Så var problemet bare - hvor fandt hun en ærlig møller (og hvor længe skulle hun mon sidde med r... i det kolde vand?)

Møllens beliggenhed

I den sydlige udkant af byen finder vi gaden "Mølledamsvej". Gør man sig forhåbninger om at finde en gammel hyggelig mølledam og et knirkende møllehjul omgivet af siv- og rørskove, fyldt med kornfede snadrende ænder, så bliver man sørgeligt skuffet. Hvor der var mølle, ligger en glasfiberfabrik, og hvor den tidligere mølledam lå, er der lavet tennisbaner og kommunal oplagsplads.

Møllens drivkraft, nemlig Mastrup Bæk, har sit udspring et sted imellem Borup og Fløe. Selv om det kun er et lille vandløb, kan det påvises, at den i mere end

800 år har været anvendt som drivkraft. Om den tidligere også drev en mølle i Mastrup, er berørt i et andet afsnit.

Efter at vandet var opdæmmet i mølledammen, blev det videre forløb opdelt i 3, nemlig den gren der trak et almindeligt møllehjul, en anden som drev stampe-møllen, og den tredje gren var afløbsvand eller overskudsvand fra slusen. En sluse kunne man ikke undvære, vandstanden skulle holdes indenfor de fastsatte rammer. Blev vandstanden for høj, ødelagde man græsningen længere oppe i dalen, og blev den for lav, ødelagde man fiskeriet.

Derefter fortsatte bækken videre under hovedvejen og mod øst til Lindenberg Å. Nogen egentlig bro over bækken kom der først omkring 1870, tidligere havde man 2 vadesteder. I de første mange år efter at broen var bygget, var den samlingssted for byens ungdom. I de lune sommeraftner benyttede de det plane brodæk som danseplads til tonerne fra en hæs harmonika (125).

Blandt de nærmeste konkurrenter tidligere kan nævnes Buderup Mølle, Røde Mølle, Tingbæk Mølle, Skillingbro Mølle og Teglgårdens Mølle og måske Mastrup Mølle. Når det så tages i betragtning, at de sjældent var i drift samtidig, ændrer det lidt på billedet. Uden at gå i dybden med hver enkelt mølle var Buderup Mølle i store perioder totalt øde, og Mastrup Mølle nævnes ikke i de relevante kilder 1617, 1651, 1657, 1664, 1688 eller senere. Støvring Vindmølle, som først blev rejst 1862, blev aldrig nogen konkurrent, idet man få år efter lagde hovedvægten på maskinfabrik og hammerværk.

Kongens Mølle, 1536-1717

I Christian den IV's tid var indtægten af krongods eller ryttergårde endnu den største og vigtigste post på statsregnskabet's indtægtsside.

Det er tidligere nævnt, at Støvring Mølle i året 1268 overgik fra Buderupholm til Roskilde Kloster. Senere tilhørte den i en periode selvejerbonden Anders Beck, der solgte den til biskop Knud i Viborg den 28. december 1469.

Reformationen 1536 bevirkede at der blev rokeret en del rundt på ejerforholdene. Alt kirke- og klostergods blev inddraget og overgik til Kongen eller Kronen. Derefter omfattede Kronens gods omtrent halvdelen af det dyrkede areal i Danmark. Det må formodes, at også Støvring Mølle på dette tidspunkt kom i Kongens eje. Derfor var den, med hensyn til de skatte- og afgiftsmæssige forhold, underlagt lensmanden på Aalborg Slot. En nabomølle, der netop i mange år tilhørte kirken - også efter Reformationen - var Vestre Mølle i Svenstrup. Men behovet for samme mølle kunne ikke være særlig overvældende, da den i store perioder henlå helt øde.

Efter at møllen var overtaget af Kronen eller Kongen, var fæsteren i lighed med de øvrige ryttergårde underlagt de dermed følgende betingelser om vedligeholdelse af bygninger, landgilde, hoveri og gæsteri såvel som alle de ekstra skatter alle andre

også blev pålagt. Men fæsterne kunne så til gengæld tilkomme retshjælp og ridefogdens bistand, hvis nogen anklagede dem for et eller andet. Støvring Mølle blev solgt til privat ejer 1717.

På Captain Mansas kort fra 1843 ses en del af nabomøllerne.

Møllen i 1600 årene

I en liste over krongods i Aalborghus Len 1617 nævnes Støvring Vandmølle (126). Møller Poul Pedersen fik i denne forbindelse sin afgift reduceret fra 16 til 12 pund mel årligt. (1 pund = 4 tønder, 1 tønne = 139 liter). Om årsagen til reduktionen af møllerens afgifter skal søges i misvækst, vides ikke. Ligeledes oplyses, at der på samme tid var 9 ryttergårde og 4 gadehuse i Støvring, som også var under Kronen. Men de private godsets gårde er selvsagt ikke nævnt.

Den øverste myndighed i landsdelen, nemlig Lensmanden på Aalborghus, havde pligt til at kontrollere, at Kronens fæstere af såvel ryttergårde og møller sørgede for at holde bygningerne og møllerne i orden. Derfor lod han jævnlige sine embedsmænd foretage bygningssyn (127).

I det foreliggende tilfælde var embedsmanden Kronens delefoged Chr. Mortensen i Svenstrup, som ved hjælp af 3 lokale synsmænd skulle syne Ridemands Mølle i Godthåb samt Støvring Mølle. Det foregik 18.07.1636. Ridemands Mølle var i en elendig forfatning, og Støvring Mølle var endnu ringere.

I møllehuset skulle alle fodtræerne i hele huset fornyes, mange bjælker og stolper udskiftes. Kværnstenene var totalt nedslidte, og den tilhørende drivaksel ligeledes. Møllehjulet skulle repareres med mindst "Een tylt brædder" og flodgyden krævede 2 tylte brædder. Heraf kan udledes, at møllens effektivitet har været ret minimal. Såfremt ægteparret Anders Jensen og Kirsten Poulsdatter ville gøre sig håb om at beholde fæstet, var der meget der skulle bringes i orden.

I en senere skiftesag, hvor sønnen Poul Andersen krævede sin fædrende arv af sin værge, angiver han, at hans forældre boede og døde i Støvring Mølle, hvilket bekræfter at de nok fik bragt møllen i orden og boede der nogle år længere.

En af de næste fæstere på møllen, nemlig Søren Rasmussen, havde også besvær med at holde møllen i ordentlig stand. Den 30.04.1655 fik han en henstilling om at "Holde Møllen ved god hevt og magt". Da det ikke hjalp en tøddel, blev dette påbud fulgt op af et nyt møllesyn den 21.05.1655 (128).

Synsmændene var Jens Pedersen fra Ridemands Mølle, der havde tømmerfagat som bierhverv. Desuden rytterbonden Ingvard Ibsen, Støvring, som også var en slags bygningshåndværker. At han også var kirkeværge og ret så ferm til både at læse og skrive, gjorde ham ikke ringere. Efter besigtigelsen blev der afgivet følgende rapport om møllens tilstand. Flodgyden var så elendig, at den helt skulle fornyes, afløbsrenden forbedres ved nedramning af 4 nye pæle, vandhjulet repareres ved udskiftning af adskillige brædder, og "Værket" fornyes med 2 nye hamre. Kværnhuset blev også gået efter i sømmene. Hele den øverste del af den ene gavl skulle fornyes, 6 bindinger af møllehuset skulle udskiftes. Man beregnede, at en sådan reparation skulle kunne udføres for 26 rigsdaler i arbejdsløn. Når der her nævnes et stampeværk, er det første gang det kan påvises i møllen, men dets funktion i 1655 er desværre ikke nævnt. Stampeværker kunne have flere funktioner ud over den almindelige kornformaling.

Hvor meget Søren Rasmussen fik gjort ved reparationerne forbliver et ubesvaret spørgsmål, men noget tyder på at han slet ikke reagerede. Allerede 09.07. blev han nemlig kaldt til Tinge og afkrævet de 26 rigsdaler som reparationen var anslået til at skulle koste (129). Han bad om 3 ugers udsættelse, og den 30.07. fik han så igen forelagt den lange liste over de krævede reparationer. Resultatet var uden tvivl at han mistede sit fæste, for kort tid efter var der en anden fæster på møllen.

Mølledrift var ikke uden problemer, heraf var flere af en sådan kategori, at herredstinget måtte finde en løsning. Mølleren Søren Rasmussen var næsten fast gæst imellem de 4 tingstokke på Tingshøj i Estrup. Her skal dog kun fremdrages et typisk eksempel, som alle møllere kunne blive udsat for. Den 06.08.1655 var han røget uklar med Jens Nielsen i Dodensiggård. Det gik i sin enkelthed ud på, at Søren Rasmussen blev anklaget for at havde stjålet noget af det indleverede korn. Herredsfogden Peder Gundersen lod samtlige bymænd indkalde som vidner, hvilket godt kunne tyde på flere forhold af samme karakter. Jens Nielsen, Dodensig, meddelte at han havde indleveret 11 skæpper korn, men kun fået 7 skæpper tilbage. Her manglede omtrent $\frac{1}{3}$, og mølleren måtte efter loven kun tolde $\frac{1}{8}$ af melet (130). Til sit forsvar fremførte Søren Rasmussen, at netop Jens Nielsen altid leverede korn, som for halvpårtens vedkommende var skarn og skidt - og så måtte melet blive derefter.

For ligesom at få lidt balance i tingene fulgte mølleren anklagen op med en modsigtelse den 03.09.1655. Han stævnedes nemlig Jens Nielsen, Dodensig, for at fremføre løgnagtige udtalelser på Herredstinget (131). At blive beskyldt for løgner var noget meget ærekrænkende, men da de følgende tingbøger for de næste par år er forsvundet, ved vi ikke noget om sagens udfald.

Landsdelen var i 1600 årene hårdt ramt af udplyndringer af fjendtlige lejetropper, men de danske soldater tog også deres del. Dette var måske årsag til at mange kom langt bagud med skattebetalingerne, blandt disse var møller Søren Rasmussen.

Den 23.04.1654 blev han stævnet for at være 2 år bagud med møllens landgilde, og den 30.07.1655 fik han en ny stævning, hvori det nævnes, at nu var han 3 år bagefter med sine skattebetalinger (132). Denne restance kunne være nok til at få sit fæste forbrudt. Var kunderne derforuden stærkt utilfredse med ham som møller, var det måske medvirkende til, at han forlod møllen omkring ved 1657-60.

Oluf Skøtte

Omkring 1658-60 overtog Oluf (Skøtte) Christensen fæstet på møllen. Han nævnes som møller ved de første matrikuleringer af landbrugsjorden 1662 og 1664.

Når der kom nye love eller ændringer af de bestående afgifter, ekstraskatter o.l., blev der givet meddelelser på Herredstinget i Estrup. Et par år efter at Oluf Skøtte

havde overtaget fæstet, udsendte Kong Frederik III en ny resolution (133). Den indeholdt mange nye ændringer, men det væsentlige var følgende: Efter den 24.09.1663 skulle der af hver tønde hartkorn svares en afgift på een skæppe korn, bestående af halvdelen rug og halvdelen byg, hvilket skulle være afleveret på Aalborghus før 29.12.

Ud over dette skulle såvel gård- som husmænd give møde på Aalborg Slot og fremvise deres stedsmålsseddel (kvittering for betaling af indfæstning). Man krævede nemlig en ny påtegning. Der var tale om en regulering af arbejdspengene, d.v.s. betaling for ikke udført hoveri. Rytterbøndernes stilling i forhold til herremændens fæstere undergik mærkbare ændringer i 1600 årene. Adelen udvidede hovedgårdsjorden ved ganske simpelt at nedlægge fæstegårde og indlemme jorden i den privilegerede hovedgårdsjord (som var skattefri). Dette resulterede i, at hoveribyrden blev større for de resterende fæstere. Iøvrigt var der en lov der forbød herremændene at indrage upriviligeret jord (skattepligtig jord) og lægge det til herregårdens jord (skattefrit jord), men det var der adskillige som gjorde alligevel.

Da hartkornet i forbindelse med matriklen 1688 fik en regulering, blev mølleskylden også ændret. Tallene i følgende tabel gælder for møllerne i den nærmeste omegn af Støvring (134). De anførte tal fra 1664 var behæftet med fejl allerede da de blev fastsat. Onde tunger påstår, at reguleringen i 1664 var lavet i omvendt forhold til den mængde brændevin, landmålerne fik.

Mølleskyld	1688	1664
Hjedsbæk Mølle	1.7.3.0.	4.4.0.0.
Røde Mølle	3.2.0.1.	5.0.0.0.
Buderup Mølle	Var på dette tidspunkt øde	
Skillingbro Mølle	Var på dette tidspunkt øde	
Tingbæk Mølle	4.5.0.1.	11.0.0.0.
Støvring Mølle	4.6.1.0.	6.0.0.0.

Det til møllen hørende landbrug blev takseret særskilt efter samme målestok som de almindelige fæstegårde. Beskatningsgrundlaget for Støvring Mølle blev ikke ændret de næste 230 år, hvilket fremgår af samtlige skøder. De store udsving i tabellen er ret typiske for denne periode og netop et bevis på de tidligere unøjagtige opmålinger. Når matriklen 1688 blev brugt helt frem til 1844, tyder det på en mere retfærdig fordeling.

Selv om mølledriften var hovederhverv, blev der fra Støvring Mølle drevet et ikke ubetydeligt landbrug, som fra 1600 årene og helt op til 1844 var sat i hartkorn til 2 tønder, 1 skæppe, 0 fjerdingkar, $\frac{1}{4}$ album. Dette var kun godt een tønde mindre end gårdene i landsbyen, der alle var sat til 3 tønder og 6 skæpper.

I Støvring Mølle boede der mennesker af kød og blod. Da stævningsmændene den 03.10.1664 mødte op hos Oluf Skøtte, var det ikke p.g.a. mølledriften, men

kønsdriften (135). Anklagen gjaldt møllerkarlen Peder Sørensen, som blev afkrævet 12 rigsdaler i "Lejermålsbøde for at have beliggert Johanne Lauridsdatter, da de året før tjente sammen hos Ingward Ibsen". Han udeblev fra tinge, og sagen blev så udsat i 3 uger. Samme stævningmænd mødte op hos Ingward Ibsen, hvor Johanne Lauridsdatter stadig befandt sig. Hun blev forelagt samme sigtelse og fik et bødeforlæg på 6 rigsdaler. Johanne mødte op på Tinge og vedgik anklagen, men bad om lidt tålmodighed. Når hun fik samlet pengene sammen, skulle hun nok betale. Så fik hun at vide, at hvis ikke hun betalte måtte hun "For bedreven Hor lide på kroppen ved kagstrygning".

I 1665 havde mølleren fået en ny pige, Johanne Sørensdatter, så var den gal igen med Peder Sørensen, som atter var anklaget for "Begangen Hor". Dette var ikke noget enestående tilfælde, senere blev der rejst lignende sager mod tjenestefolkene Jens Sørensen og Maren Mikkelsdatter i Støvring Mølle.

Sammen med en anden fæstebonde i landsbyen, Jens Jensen, fremstillede Oluf Skøtte en slags gødning, som de så skulle sælge i fællesskab. Denne gødning bestod af møgblandet engjord, og af lignende retssager ses, at naboens engjord altid egnede sig bedst til denne gødningsblanding. Men 01.06.1661 var de blevet lidt uenige om deres fælles forretning (136). Oluf Skøtte havde fundet ud af, at Jens Jensen bare solgte gødningen uden at Oluf Skøtte fik sin del af fortjenesten, så en tur til Tinghøj kunne ikke undgås.

Anders Jensen

Hvornår Oluf Skøtte forlod møllen, vides ikke, men 1681 var møllerens navn Anders Jensen. Han var møller i mindst 20 år. Han var åbenbart en dygtig mand, som Lensmanden også kunne bruge til at fremføre sager på tingstedet.

Noget tyder på, at det netop ikke altid var lige let at finde fæstere til ledige gårde. I 1681 havde Niels Nielsens fæstegård ligget øde siden hans død (137). På Lensmandens vegne mødte møller Anders Jensen op på Tinge, han skulle udbyde den nævnte ødegård. Betingelserne var fine, en ny fæster kunne overtage den helt uden indfæstning og med skattefrihed det første år. Siden skulle den så sættes i hartkorn efter 2 tønder og 1 skæppe. Han fik den hverken bortfæstet eller solgt, og en rettelse i matriklen få år senere kunne tyde på, at den var blevet slået sammen med møllens landbrug.

Soldater havde en helt urokkelig mening om, at de havde ret til at udplyndre hvor og hvornår de havde lyst. Og hvad kunne man vælge, som var bedre end en mølle. I Klitgård ved Nibe var der indkvarteret en kvartermester, Jens Skov. Han var øverstbefalende for en del ryttere, hvoraf 3 var indkvarteret i Støvring. Disse soldater var også af den formening, at de bare kunne gøre som de havde lyst, og da de den 13.01.1690 kom forbi Støvring Mølle, gav de en lille demonstration på deres magt (133).

Det hele startede med at kvartermester Jens Skov kom ind i møllestuen, hvor der sad et par kunder og ventede på deres mel. Kvartermesteren bad møller Anders Jensen om at han omgående skaffede en vogn. Dette ville Anders Jensen ikke, før han fik en seddel fra Regimentsskriveren. Jens Skov tilkaldte 4 ryttere og sagde, at når Anders Jensen ikke ville fremskaffe en vogn, skulle de bringe ham for Regimentsskriveren.

Anders Jensen var syg og sengeliggende, men de tog ham kun iført hans bare skjorte, slæbte ham hen over gulvet og ud gennem døren, hvorefter de anbragte ham på en vogn. Siden tog de ham ned fra vognen og slæbte ham ud af gården og hen for enden af laden. Ikke nok med at de behandlede mølleren på denne måde, men de folk der befandt sig ved møllen, blev truet af kvartermester Jens Skov med en pistol. Da et af vidnerne, Thomas Laursen, ville hjælpe den syge møller, blev han overfaldet af rytteren Søren Jensen. Thomas blev slået i brystet med en karabin og 3 gange i hovedet af en kårde. Det var så voldsomt, at blodet flød efter ham. En af de andre ryttere, nemlig Claus Lassen, slog Niels Clementsen 2 gange i hovedet med sin kårde.

Sagen blev samme dag meldt til regimentsskriver Hans Beldenigs, der straks den 14.01. lod foretage syn på de mennesker, der havde været udsat for vold af soldaterne.

Efter at Thomas Laursen og Niels Clementsen var blevet undersøgt for deres skader, opsøgte synsmændene Anders Jensen i hans sygeseng og undersøgte ham for de skader, som soldaterne havde pådraget ham. Det resulterede i følgende rapport:

- 1) I hovedet under hans højre øje, ved siden af næsen, havde han et stort svullent sår, som synes at være slået, og ellers klagede Anders Jensen over, at han var blevet slået i hovedet, så blodet flød ud af næse og mund - og han havde stadig blod på sin skjorte.
- 2) Den højre arm var ganske rød og blå fra skulderbladet og ned til albuen, som var blodig og riflet kød.
- 3) På højre skulder var huden afslagen, og det var blodigt kød.
- 4) Langt ned ad ryggen, på den højre side til hans lænd, er der ganske rødt og blåt, og samme sted er huden slået af.
- 5) På det højre ben over en knogle på ydersiden, er stødt eller slået et hul.
- 6) Endnu et blåt slag på det nederste af det venstre ben. Ellers beklagede han sig at være ganske fortrådt, stødt og sparket over hans bryst, og i hans højre side og tillige den venstre side.

Om Gud han i live ville spare, for Øvrigheden skriftelig ville og

lovlig bevise. Dette afsagde De således ved Ed, for et fuldt lovligt syn.

Denne hårde behandling af Mølleren og de to andre resulterede i en stævning, og de af Herredstinget udvalgte stævningmænd tog til Klitgård samme dag og opsøgte kvartermester Jens Skov. Stævningmændene Jens Jensen og Jens Andersen, begge Støvring, fremførte deres ærinde og sagde, at han var stævnet i henhold til stævningssedlens indhold. Jens Skov løb ind i gården, tog et stykke træ og slog Jens Andersen i hovedet så blodet flød. Og Jens Jensen blev ramt på skulderen. De kunne derfor ikke overbringe ham stævningssedlen, men fortsatte til de øvrige ryttere, der var indkvarteret i Støvring, og stævned dem til at give møde på Tingstedet. Desuden blev alle de vidner indkaldt, der havde set det hensynsløse overfald på møller Anders Jensen, Thomas Laursen og Niels Clementsen.

Hustruen Maren Christensdatter blev foruden alle de andre vidner også afhørt, og kunne meddele (stærk forkortet):

”At hendes mand var så svag af den overlast og onde medfart, at han stadig var sengeliggende, og derfor ej selv kunne møde ved Retten. Men hun gav ”Last og klage” på kvartermester Jens Skov, og de 4 ryttere Meinert Køning, Just Sauermann, Søren Jensen og Claus Lassen.

Da hun blev forespurgt, hvad der var sket, sagde hun:

På kvartermester Jens Skovs krav om en vogn svarede min mand, at han kunne få lige så mange vogne som en seddel fra regimentsskriveren lød på. Da svarede Jens Skov, at regimentsskriveren havde ingen myndighed til at give sedler på vogne førend han fik sin befaling fra Obersten. Hvorefter de traktered mølleren, som de øvrige vidner også havde fortalt.

De havde så taget Anders Jensens egen vogn, men turde alligevel ikke køre bort. Anders Møllers kone havde selv tilbudt at køre vognen, men Jens Skov ville ikke gå med til det og sagde: ”At den lange skælm skulle køre selv”. Desuden kunne hun meddele, at hun selv og hendes små børn var blevet meget dårligt behandlet af Jens Skov og rytterne, slået imod jorden m.m., så hun havde endnu ikke forvundet de knubs hun fik”.

Derefter begærede Regimentsskriveren alle vidnesforklaringerne ført som et tingsvidne i protokollen.

Men for Anders Jensen var ulykkerne i møllen ikke slut. Natten mellem den 16 og 17. september 1695 opstod der brand i møllen (139).

Vidner kunne fortælle, (stærk forkortet) at det nok startede i et fæhus, der var bygget ved stuehuset. De 8 høvder og en stor del får brændte inde. Den kraftige vestenvind førte ilden over i kornladen, og hele dette års høst: rug, byg, havre m.m. brændte. Siden gik ilden over i stalden, hvor såvel hø som tørv og lyng, vogne og andre af gårdens redskaber gik op i flammer. Og sidst nedbrændte stuehuset og kværnværket.

I løbet af en halv time brændte alt undtagen det nederste kværnhjul og en lille stald på 4 bindinger, som stod syd for bækken. En vidneforklaring citeret ordret:

”Hvorfor og Mølleren Anders Jensen som nu i hans alderdom med sygdom beladen, med stor livsfare udi hans blotte skjorte neppeligen er udkommen, og såsom unddragen af ildens lue, hvilken forhen af bemeldte mænd (vidnerne) som andre tilstedeværende tingmænd der fra Eggen - at være vist og i Guds sandhed.”

Derefter afgav sognepræsten Peder Echhoff en erklæring om ildebranden, og hans kendskab til mølleren Anders Jensen. Han giver desuden udtryk for, at han satte stor pris på mølleren, dels fordi han var en troende mand, men også fordi han sparede intet for at give sine moderløse børn en god uddannelse. Han nævner at mølleren's kone Maren Christensdatter var død for et års tid siden under badskærens hånd. Årsagen var et sår på hendes ene hæl. At dette skulle ramme mølleren i hans høje alderdoms skrøbelighed o.s.v. o.s.v., underskrevet på Juelstrup præstegård den 18. september 1695.

Amtmanden Niels Jespersen lod 10. oktober foretage syn på brandstedet. Herved fremkommer der en del oplysninger om bygningernes størrelse. At stuehuset var på 12 bindinger, sammenbygget med 3 bindinger yderligere til kværnhuset. En kornlade på 16 bindinger, høladen med et herberge i den ene ende på 15 bindinger og fæhuset på 6 bindinger.

Der var brændt 38 stk. får og væddere. I forbindelse med denne synsforretning nævnes at børnene Jens, Christen, Anna og Maren også blev afhørt, og at deres forklaring stemte nøje overens med faderens forklaring.

De 10 mænd der også skulle vidne kunne fortælle, at mølleren selv havde bygget alle husene op, og at de alle havde været forsvarligt vedligeholdt.

Møllen nævnes igen knap et år senere, nemlig den 16.07.1696, hvor der på Lensmandens foranledning var bygningssyn af den næsten færdigbyggede mølle. Her kunne synsmændene Jacob Jensen, Peder Christensen, Niels Clementsen, og Thomas Laursen berette:

”At de i dag havde synet Støvring Mølle - og befandtes da den

nyopsatte bygning - at bestå af 12 fag hus, som var ganske forfærdiget med tømmer, tag og ler samt 6 fag deraf med loft og de behørigte døre og vinduer. Angående Møllerværket, da findes der ved Møllen en del materialer af tømmer, men ingen møllesten, videre blev dem ej forevist, hvilket de således afsagde under Ed”

Med andre ord, så var den aldrenede og sygdomsramte Anders Jensen godt igang med at bygge en ny mølle med tilhørende bygninger. De sporadiske og meget kortfattede oplysninger fra Tingbøgerne nævner ikke mere om møller Anders Jensen og hans 4 børn (140).

Møllen i 1700 årene

Krig og pest fulgtes gerne hånd i hånd, dette var også tilfældet i begyndelsen af 1700 årene. De nøjagtige tal for de mange dødsfald, som pesten krævede i årene 1708-12, kendes ikke for Buderup sogn eller egnen omkring. I de sogne hvor det gik værst til, døde op mod 40% af befolkningen. Helt galt var det på Amager, hvor man havde karantænestation på øen Saltholm for alle de måske pestramte skibe, som skulle anløbe København.

Diderik Henrik Witchen

De elendige tider gjorde, at Kong Frederik den IV solgte sit ryttergods i denne landsdel, og på en auktion i Støvring den 06.12.1717 købte kobbersmed Diderik Henrik Witchen, Aalborg, vandmøllen i Støvring samt en af de største gårde. Prisen for møllen var 750 rigsdaler, mølleskylden var da sat til 4 tdr. 6 skp. 1 fjk. Prisen for gården var 327 rigsdaler, dens hartkorn var 3 tdr. 3 skp. 1 fjk. Og da hartkornet passer var det antagelig Dodensiggård, som han senere solgte til Buderupholm. På samme auktion købte borgmester Henrik Grotum 3 husmandssteder og lod det ene lave til kro (141).

Blandt de mange skiftende ejere af Støvring Mølle i 1700 årene var der flere, som brugte møllen til andet end kornmaling. Foruden kobbersmeden Diderik Henrik Witchen ses også en farver.

Her var der tale om 2 forskellige fabrikationer, som kunne gøre brug af stampe-møllen, og da den var anbragt i en separat bygning var omstilling af produktionen overkommelig. De dårlige tider smittede af på kornavlerne, hvilket også kunne mærkes i mølleriet. Var der tale om møller med produktioner af f.eks. våben, krudt, millitærklæde o.l. var omsætningen størst i krisetider. Danmarks første egentlige fabriksområde af denne art koncentrerede sig netop i disse år nord for København langs Mølleåen, der leverede kraft til ikke mindre end 9 møller med hver sin fabrikation.

Møllen 1736-1754, skiftende ejere

Diderik Witchen havde møllen i 19 år. Ved en offentlig auktion 1736 solgte kobbersmeden møllen til Axel Muller, som efter en periode på kun 4 år solgte videre til Søren Michelsen, der døde 1749. Hans enke forpagtede møllen til Niels Pedersen, men allerede 1750 solgte hun Støvring Mølle og landbrug til en farver i Aalborg (142). Hans navn var Johan Henrik Wibroe.

Netop indenfor farverindustrien blev stampemøller meget anvendt, både ved fremstilling af farverne og den senere indfarvning af tøj, klæde og garn. Afstanden til Aalborg med knap 20 km var ikke større, end Støvring Mølle kunne indgå i en allerede eksisterende produktion i købstaden. Wibroe har sandsynligvis haft bestyrer eller forpagter på kornmalingen i de 4 år han var ejer.

Som så meget andet kan en mølle ikke drives uden smøremidler. Når bonden ventede på at få sit korn malet, var det ikke ualmindeligt at mølleren puslede lidt med brændevinsdunken i møllestuen. Om han tog sig betalt for samme dram ved at tolde lidt rigeligt af melsækken, skal ikke kommenteres, men ærlige møllere var vist nok en sjældenhed. Der var ingen der bebrejdede mølleren, at han spenderede en lille en på møllens kunder, det skulle da lige være bondens hustru hvis manden kom dødtrukken hjem. Drev mølleren derimod hjemmebrænderi i større stil, gik det gerne galt.

Kromand Niels Jensen anklagede i årene 1731-32 adskillige personer for hjemmebrænding og salg af diverse våde varer. Blandt de indkaldte vidner ses kobbersmedens dreng i Støvring Mølle. Mølleren i Støvring gik fri i første omgang, men det gjorde hans kollega i Buderup Mølle, Erik Nielsen, til gengæld ikke selv om ridefogeden på Buderupholm forsøgte at forsvare ham. Der blev afhørt mange (og meget modvillige vidner), og Erik Nielsen kunne ikke klare frisag. Ud over dette kunne det bevises, at han både havde kunder i Støvring og i Svenstrup (143).

I 1748 var det galt igen med ulovlig sprut. Under herredsfogedens ledelse blev hele byen gennem søgt. Det gik bare så langsomt med ransagningen, at langt de fleste nåede at få det afslørende brændevinstøj gemt af vejen. Een var dog ikke blevet advaret i tide, nemlig Møller Niels Pedersen, her fandt herredsfogeden både kedler, låg, hat og svalerør. Niels Pedersen i møllen havde svært ved at finde en brugbar undskyldning (144).

I lighed med mange handlende i købstæderne kunne mølleren godt søge en "Stående bevilling", men det var vel de færreste der gjorde det. Et spil kort og en lille een hos mølleren når man ventede på at få malet var trods alt en meget gammel tradition.

Mads Nielsen

Mølleren i Terndrup, Jens Christensen Hundborg, købte Støvring Mølle i 1754, men blev selv boende i Terndrup. Svigersønnen Mads Nielsen og Hundborgs dat-

ter, Maren Jensdatter, forpagtede møllen for 3 år. Da forpagtningen var udløbet, købte de møllen af Jens Hundborg for 1250 rigsdaler, hvilket var samme pris som Hundborg selv gav i 1754 (145). Mads Nielsen døde 15.05.1763, hvorefter enken Maren Jensdatter giftede sig med Hans Jensen Mallie. I skiftet efter Mads Nielsen oplyses, at restgælden på møllen var ca. 400 rigsdaler (146), og Mads Niensens 3 børn Jens, Peder og Niels, lod deres fædrende arv på 100 rigsdaler blive stående i møllen.

Hans Jensen Mallie

Ud over de 3 sønner, som møllerkonen Maren Jensdatter havde i sit første ægteskab med Mads Nielsen, fik hun i sit andet ægteskab mindst 4 børn med Hans Jensen Mallie. Der var barnedåb i Buderup kirke 1768, -70, -73 og 1776. Om det nu var de mange munde, der skulle mættes, de dårlige tider - eller bare Hans Jensens manglende evner til at drive en mølle, vides ikke. Men skidt gik det i hvert fald. Først lånte han 400 rigsdaler, derefter 599 og måtte for hvert lån sætte møllen i pant som sikkerhed. Disse lån blev tinglæst 19.11.1778 (147).

Stedsønnen Jens Madsen, som opholdt sig i møllen, eftergav ham hele sin fædrende arv i 1779, men det var ikke nok til at redde Hans Jensen Mallie (148). Året efter fik han et lån på 1.200 rigsdaler hos Chr. Christensen Birch, Aalborg. Det blev tinglyst med pant i møllen 29.06.1780, men allerede 3 uger efter måtte Chr. Birch overtage møllen for en pris af 1.600 rigsdaler (149).

Maren Jensdatter havde da boet i Støvring Mølle i 23 år med 2 forskellige mænd, og selv om hendes far, Jens Hundborg i Terndrup, havde givet dem en god start i hendes første ægteskab, måtte de rejse fra Støvring med en anseelig gæld. Hvad der var gået galt, og hvorfor de måtte låne penge den ene gang efter den anden, er der ikke oplyst noget om.

Chr. Christensen Birch fik ikke megen glæde af sin mølle, allerede 17.10.1781 døde han i en alder af 44 år. Hans enke Kirsten Christensdatter beholdt møllen i knap 2 år, hvorefter hun solgte til Jens Giørup Holm, som var ungkarl.

Jens Giørup Holm

Jens Giørup Holm fik møllen for 2.500 rigsdaler, og købekontrakten blev underskrevet 14.05.1783 (150). Enken kunne ikke handle alene, og som lavværge for Chr. Birchs enke Kirsten Christensdatter ses pastor Aagaard, Juelstrup præstegård, der lod opstille en del ret strenge betingelser for Jens Holm. Børnenes fædrende arv på 1.200 rigsdaler skulle foreløbig blive stående i møllen i en årrække. Som værge for børnene ses Niels Ibsen, Råkilde.

I forbindelse med ejerskiftet får vi et godt indblik i møllens indbo og inventar til den daglige drift. Blandt indboet nævnes i den store stue en jernkakkellov,

huset havde endnu en stue og et gæstekammer. Af redskaber og værktøj nævnes 4 bilhamre, 3 solle, 1 sigte, 1 jernlod, 1 løbe, 1 kobber toldkop, 6 hamre til stampen, heraf 2 nye, 2 gamle, og 2 bøgeruller (hvilket kunne tyde på varierende formål med stampemøllen). Desuden indgik der i denne handel en del nyt tømmer, som var hjembragt fra Aalborg. Sammenlignes stuehuset med de øvrige i landsbyen, har det været mere end dobbelt så stort. Hos mange af gårdmændene havde man end ikke en rigtig kakkellovn, og et gæstekammer var slet ikke en luksus man normalt havde på landet. Det omtalte tømmer kunne tyde på, at man måske var igang med en udvidelse eller større reparation ved møllens bygninger.

De første år i møllen efter overtagelsen 1783 var møller Jens Giørup Holm ugift og klarede såvel landbruget som mølleriet med 4 tjenestefolk. I 1801 var han blevet gift med sin husholderske, Maren Laursdatter, men havde stadig samme folkehold.

Mindst 10 år før de øvrige i landsbyen, tidligere end herredets første Brandforsikringsprotokol blev oprettet, lod Jens Holm sin mølle brandforsikre. Antagelig var det allerede 1792, og den samlede forsikringssum var da 1.270 rdl. Vi skal op til 1806, før der findes en brandforsikring med en udførlig bygningsbeskrivelse.

Møllen i 1800 årene

Umiddelbart før Jens Giørup Holm solgte møllen, blev byens markjorder udskiftet i 1804, og alle fik så vidt muligt deres jord samlet. For møllens vedkommende måtte der afgives en hel del fede enge, men det blev så opvejet af et større markareal. Hovedparcellen fik møllen øst for vejen til Buderup, hvor den grænser op til Gl. Kirkevej. Tidligere havde store dele af denne parcel ligget udyrket hen som hede. Desuden fik man et stykke hede ved vejen til Guldbæk. Nordvest for mølledammen havde byen tidligere haft fællesarealer i form af sandgrave etc., dette område overgik til Støvring Mølle. De skraverede områder på udskiftningskortet side ????? giver en oversigt over møllens landbrug fra 1805 til 1884, hvor hovedparcellen matr. 16 blev solgt til Knud Christensen (Møllegården).

Ved udskiftningen 1804 var møllens landbrugsjord sat i hartkorn til 2 tdr. 1 skp. 0 fjk. 2 alb., og de enkelte afsnit af jorden havde følgende fordeling og størrelse (151):

Samlet Hovedlod ved Gl. Kirkevej	1.380.069 alen ²
En lod ved byen: ager, eng og kær	35.433 alen ²
En hedelod ved Guldbækvejen	65.920 alen ²
Engen i Søndre eng	298.800 alen ²
Møllens enghave	4.450 alen ²
Krogen ved Mølledammen	10.300 alen ²
Møllebæk og Mølledam	54.350 alen ²

Da meget henlå udyrket, blev det dyrkede areal kun sat og boniteret som 499.040 alen². Herved fremgår, at det ikke var noget af byens bedste jord. Hederne blev senere brudt og omdannet til udmærket agerjord, det meste af det er i dag udlagt i industrigrunde syd for Støvring.

Laurids Kjær

Allerede inden udskiftningen var færdigfordelt, havde Jens Giørup Holm skrevet skøde og salgskontrakt med Laurids Kjær. Den nye møllejer havde en fortid som fuldmægtig for Ida Cathrine Lassen på Buderupholm. Han må have været vellidt, for ved hendes død 1816 var han at finde blandt de tjenestefolk, som fik en mindre arv.

Laurids Kjær og broderen: Niels Kjær kom fra Vensyssel. Han bosatte sig i Suldrup og fik senere Suldrupgården. Ved vielsen i Suldrup kirke 1790 med enken Johanne Andersdatter var Laurids Kjær ansat på godset Albæk som jæger. Efter hendes død giftede han sig 1817 med Else Madsdatter Hedegaard i Suldrup. Hun levede kun til 1820, og hans 3. ægteskab var i Skørping kirke med enken Anne Hansen. I 1826 flyttede de fra Suldrup til Møllegården i Lundby i Slet herred, hvor han døde 1832. Han fik 2 sønne, men ingen af dem overlevede faderen (152).

Broderen Niels Kjær bosatte sig i Rebild, og blandt hans efterkommere var den næsten legendariske krybskytte Lars Kjær.

Laurids Kjær købte møllen den 22.11.1804 med overtagelse den 14.06.1805 og lod forpagter Rasmus Bjerring overtage den daglige drift (153). Så vidt det kan spores, har Laurids Kjær aldrig taget fast ophold på Møllen.

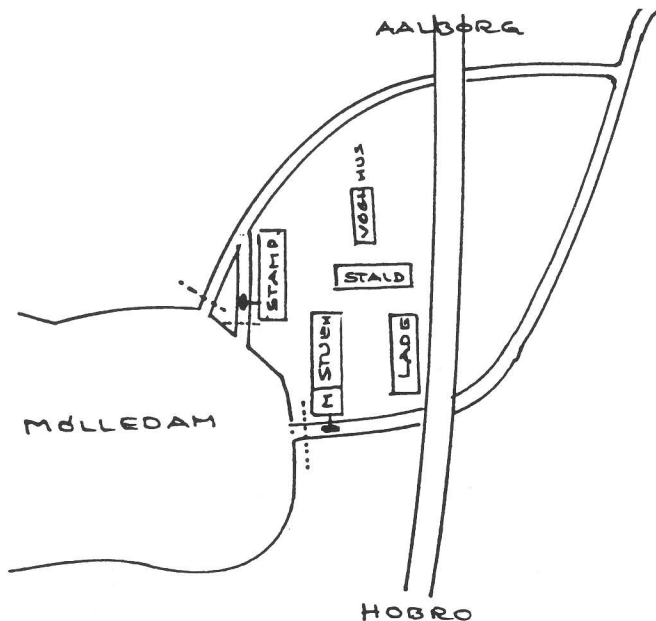
Uanset om man var selvejer eller fæster, skulle man svare kirketiende til kirkeejeren, som her var godset Buderupholm. Da Laurids Kjær blev ejer af møllen indløste han kirketiendet med et fast beløb. Han fik aftalen tinglyst med Fru Ida Cathrine Lassen 02.07.1807 og skulle herefter årligt betale 5 rdl., hvilket ikke kunne ændres af kommende ejere af kirken eller godset.

Et kirketiende var en udmærket indtægtskilde, det ses netop 1807. Ida Cathrine Lassen skulle nemlig låne 30.000 rdl., og som pant indsatte hun Buderup sogns kirketiende med samtlige tiendeyderes navne opremset i pantebrevet ved tinglysningen. Indtægten af et kirketiende stod og faldt med høsten. For at bruge et moderne udtryk, var der tale om "Risikovillig investering".

Mens Laurids Kjær var ejer af møllen, blev de første taksationer til brandforsikringen lavet. De giver udførlige beskrivelser af bygningerne og deres indbyrdes placering. Jens Holm havde ladet møllen forsikre omkring ved 1792 til en sum på 1.270 rdl. Laurids Kjær har tvivlet på, at dette var tilstrækkelig og ønskede en nyvurdering, som blev fortaget 27.03.1806. Krigen med England satte skub i inflationen, og en nyvurdering var igen påkrævet allerede 24.04.1812.

I den følgende opstilling er anført såvel priserne 1806 som 1812 (154).

	1806 rdl.	1812 rdl.
a) Stuehuset, vesten i gården, står i sønder/nord 16 fag lang, 11½ alen dyb, ege under- og fyrre, overtømmer, murede vægge, bruges til stue, køkken, bryggers og mølleværk. Med loft, vinduer, døre samt 2 skorstene af brændte sten. De 3 fag Mølleværk i søndre ende	160	2.500
De øvrige 13 fag af stuehuset	780	3.200
b) Det østre hus, 12 fag lang, 8½ alen dyb, fyrre under- og overtømmer, klinede vægge, stråtag, anvendes til lade	120	250
c) Det nordre hus, 13 fag lang, 7½ alen dyb fyrre under- og overtømmer, klinede vægge og stråtag, anvendes til stald og fæhus	160	800

Rekonstruktion af byggeriet omkring møllen.

d) Et hus i nord, nord for c) ligger i sønder/nord, fyrre under- og overtømmer, klinede vægge, stråtag til møllestald og vognhus. 7 fag lang og 7½ alen dyb	60	250
e) Det vestre hus, 8 fag lang, 8½ alen dyb, fyrre under- og overtømmer, klinede vægge, stråtag, med en indmuret kobberkeddel på ¾ tønde, en jernbilæggerovn, en bageovn, en skorsten, et komplet stampeværk, bruges til bageri, tørv og stampehus, med 2 hamre: Huset vurderet til		100
Stampeværket vurderet til	80	2.000

En typisk gård i landbyen var takseret betydelig lavere. Her kunne den samlede vurdering ligge fra 350-600 rdl. Alle husene var tækt med strå, men der forekommer lyngtag hos flere af byens øvrige huse.

I 1814 meldte der sig en kaptajn Niels Bregenholt, som havde erhvervet et ikke tinglyst pantebrev i Støvring Mølle og dens tilliggende markjord. På hans forlangende blev der holdt auktion over møllen 15.03.1814. Den højstbydende var Peder Poulsen Jensen, Børglum Kloster, der fik møllen for godt 15.000 rdl.

I denne forbindelse lod Laurids Kjær tinglyse et pantebrev på 3.000 rdl. (155).

Peder Poulsen Jensen

Peder Poulsen Jensen fik kun godt et år i Støvring Mølle. Han døde 17.06.1815, og hans enke giftede sig med Christen Nielsen Grevelund. Den 18.12.1815 fik de døbt et barn, som hendes afdøde mand Peder Poulsen Jensen var far til.

Christen Nielsen Grevelund

Mens Christen Grevelund var på møllen, fik han installeret et såkaldt "Grubeværk". Det er en grynmølle, der ved hjælp af kun een hurtigt roterende sten og en raspeanordning, kunne forarbejde korn til gryn. Af hensyn til det store omdrejningstal var den af sikkerhedsgrunde anbragt i en grube under normal gulvhøjde (156).

Jens Christensen Springborg

Allerede den 31.07.1816 var Christen Grevelund færdig som møller i Støvring. Han solgte til Jens Christensen Springborg, der tidligere havde drevet "Nye Mølle" i Aalborg (157).

Første halvdel af 1800 årene var præget af udskiftningen, krigene med England, statsbankerotten, de mange herregårdskrak - og den derpå svigtende korneksport til Norge. Noget der nok i den sidste ende også kunne mærkes i Støvring Mølle.

De fleste nåede at sælge møllen hurtigt, og de lange inventarlistes som vurderingsmændene lavede ved skifter efter afdøde møllere, er det småt med. Ved Jens Christensen Springborgs overtagelse 1816 ses en fortegnelse over nagelfaste genstande og løsøre. Der nævnes "En kobberkeddel i Grue" d.v.s. en indmuret kedel. 1 jernbilæggerovn og 2 faste sengesteder i gæstekammeret, i folkestuen var der også faste sengesteder. Af inventar i mølleriet nævnes 1 jernstang som anvendes når møllestenene skal vendes eller transporteres, kobber-toldkoppen, 4 billehamre, 2 møllebomme til vandhjul, 1 bølgeknude til et nyt stampetrug, de omhugne esketræer, 2 solde, 2 sigte, 4 løber.

Af kreaturer nævnes 2 køer, 2 unge heste, 4 får, og 1 gimmerlam. Disse kreaturer måtte køberen selv vælge ud blandt de i øvrige dyr i møllen. Når det tages i betragtning, at dette kun var hvad den nye køber skulle overtage og udvælge, har Grevelund antagelig haft en noget større besætning.

Der var også en del redskaber og andet til landbruget hørende inventar 1 slæde, 1 jernbeslagen vogn, seletøj, høstet og uhøstet korn, ildebrændsel såsom lyng-, hede- og skudtør.

Efter Jens Christensen Springborgs død var der lange og seje forhandlinger med skifteretten. Et af problemerne var, at de mange kreditorer var svære at opspore (158). Og da man endelig havde styr på gældens størrelse, udbød skifteretten møllen til salg på en auktion den 14.08.1833.

Anton Christian Schou

Da Anton Schou overtog møllen, var han 25 år gammel. Hans helbred var ikke helt på toppen, og ved folketællingen 1834, året efter købet, var han indlagt på Aalborg Sygehus. Mølledriften blev passet af hans bestyrer Conrad Holm Kaasberg. Noget skete der dog på møllen. Efter Anton Schous overtagelse kom der flere tjenestefolk, hvilket tyder på større arbejdsbyrde og forhåbentlig en tilsvarende omsætning.

Kundekredsens gradvise overgang fra at være fæstebønder til at blive selvejere måtte uvægerlig medføre ændringer på flere punkter. I forhold til tidligere skulle bonden ikke mere aflevere så store kornmængder i skatter og afgifter, og forøgelsen af de dyrkede områder smittede i den sidste ende også af på mølleren.

Fra 1842 koncentrerede Anton Schou sig mest om at drive møllens landbrug. Han bortforpagtede mølleriet og havde således en god fast indtægt. Jørgen Claudi Fischer ankom til Støvring den 21.11.1842 og forpagtede møllen i en periode på 6 år (159). Forpagtningen omfattede møllebygningerne, mølleværket og stampeværk, der da kunne drive hele 4 hamre. Bageovnen i det fritliggende stampehus

skulle ejeren stadig have adgang til. Desuden skulle Fischer have den sydligste ende af Stuehuset incl. den søndre skorsten og den tilsvarende del af loftet. Forpagteren og hans familie skulle også have den daglige mælk og 10 hønseæg. Sidstnævnte ordning var stærk påkrævet, han havde nemlig en stor familie. Foruden hustruen Ane Dorthe Marie og ægteparrets 6 børn skulle han også sørge for mad til sin møllerkarl.

Skønt han ikke forpagtede landbruget, havde han alligevel en del husdyr, græsningen langs flodgyden indgik nemlig også i kontrakten. Desuden skulle ejeren Anton Schou forpligte sig til at køre til Aalborg eller Bælum een gang hver 14. dag med op til 3 tønder korn på vognen.

Forpagteren måtte til gengæld også sørge for at der var ro i møllestuen senest klokken 22 hver aften, for den lå op imod ejerens beboelse. Her ville hverken kortspil eller anden uro blive tolereret.

Forpagtningsafgiften blev fastsat til 460 rdl. årligt, og som garant for forpagteren blev kontrakten også underskrevet af hans far Hans Fischer, der var møller i Højris Mølle ved Skivum. Da perioden udløb i 1848, rejste Jørgen Claudi Fischer med familie og 3 tjenestefolk til Gunderup.

I tilknytning til den efterfølgende matrikulering 1844 lod Buderup/Gravlev sogneråd foretage bygningsvurderinger i 1843. Da der ikke er helt samme antal bygninger, og deres størrelse og funktion er ændret en del, kan vi ikke umiddelbart sammenligne med vurderingerne fra 1812 (160).

Stuehuset	1.300 rdl.
Møllehuset (nu separat)	300 rdl.
Mølløværket	1.000 rdl.
Nordre hus	260 rdl.
Huset i nord	60 rdl.
Stampemøllehuset	250 rdl.
Stampeværket	250 rdl.
Søndre hus (laden)	900 rdl.
Et hus nord for Møllen	75 rdl.

Det østre hus langs landevejen, som tidligere var lade, har her fået plads som den søndre længe. Mølløværket er her anbragt i eget hus og ikke som tidligere da de udgjorde de 3 sydligste fag i stuehuset. Grubeværket eller grynmøllen, som Grevelund lod installere 1815, var formodentlig anbragt i møllehuset. Det ses tydeligt at mølleriet og landbrug lagde beslag på de fleste af bygningerne. Datidens krav til beboelsen var langt under det, man i dag anser for et minimum - alligevel var der trængsel i Støvring Mølle. I stuehuset boede ejeren som oftest i nordenden, og forpagteren og hans familie i sydenden, hvor også mølløværket var anbragt (vurderingen 1806-1812). Begge familier havde fastboende tjenestefolk.

Når der også i Stampehuset fandtes en jernbilæggerovn, kunne det tyde på, at dette hus også blev anvendt til beboelse - måske det man i en af vurderingerne kalder "Herberget".

Den næste forpagter i rækken var Nicolai Peter Krebs og hustru Ane Johanne Rise, der også i en årrække forpagtede Kalstrup Mølle.

Da Anton Schou overtog møllen 1833, var han ungkarl og havde en husholder til at forestå den daglige husholdning. Senere blev han gift med en købmandsdatter fra Hjørring. I dette ægteskab var der 3 piger, hvoraf den ene, nemlig Hansine Eline Schou, senere blev møllerkone i Støvring Mølle. Møllerens sociale status var hævet en del over den øvrige landbefolkning, det er der ingen tvivl om. Ved folketællingen 1845 ses det nemlig, at familien Schou både havde kokkepige og stuepige - det var ellers kun på godserne, at man på denne måde specificerede tjenestefolkene og havde råd til den slags luksus.

Måske var Anton Schous ikke alt for gode helbred årsag til, at han omkring 1850-51 solgte alle kreaturerne. Det kunne være at det var for at lette lidt på arbejdsbyrden. Anton Schou døde den 15.12.1852 i en alder af 44 år. Skiftet efter ham trak i langdrag og kunne først afsluttes godt 5 år senere i 1857 (161).

Da skifteopgørelsen endelig forelå, viste det sig at den samlede gæld var omkring 5.000 rdl. Men der blev alligevel et pænt overskud. Enkens arveandel var 3.400 rdl. og til hende og hver af pigerne blev der desuden 845 rdl. Selv om det var gået skidt for flere af de tidligere møllere, var de skattemæssigt lignet ret højt. I en fortegnelse over næringsskatten, ligningen fra 22.10.1850, ses det at mølleren lå helt i top sammen med kromanden. Deres forholdstal lå ca. 10 gange højere end f.eks. de almindelige næringsdrivende håndværkere i området.

Peder Pedersen Borup

Forpagteren på godset Buderupholm var ved Anton Schous død Peder Pedersen Borup. Han sad desuden i sogneforstanderskabet og har nok haft sin gang i Støvring Mølle. Ved skiftet efter Anton Schou var han nemlig lavværge for enken. Ved folketællingen 1860 var Peder Pedersen Borup avanceret fra lavværge til ægtemand og møller. Da han ligesom enken Rebecca var fra Hjørring-området, havde de måske kendt hinanden tidligere. Dette ægteskab blev ikke nogen større lykke, de blev senere skilt, hvilket ikke var en hverdagsbegivenhed i 1800 årene.

Både mølleriet og det tilhørende landbrug blev pr. 01.04.1860 bortforpagtet til Peder Rasmussen fra Brøndum for en periode på 10 år. Peder Rasmussen har ved sin ankomst til sognet ikke givet et særlig godt indtryk, for sognepræsten i Juelstrup, som skulle føre ud- og indrejselisterne, havde ikke den helt store fidus til ham (162). Han lavede en tilføjelse i kirkebogen med følgende ordlyd: "Skønt han ofte har flyttet rundt, har hans skudsmålsbog ikke været ført siden 1836" - og så havde præsten sit på det tørre.

Såvel møllebygningerne og alt inventar blev synet af 2 uvildige mænd, som også skulle foretage et syn når forpagtningsperioden udløb, men det blev ikke aktuelt. I kontrakten er det anført, at møledammen aldrig måtte tømmes under et aftalt flodmål. Ejeren forbeholdt sig nemlig hele fiskeretten.

Forpagteren og hans folk blev forment adgang igennem gadedøren i stuehuset, hvor ejeren skulle beholde de første 8 fag fra nordenden samt et lille hus ved vestre ende af laden. Samme lade som tidligere havde ligget langs landevejen var nu flyttet og lå som den sydligste længe i gården.

Ejeren fik også indflettet, at såfremt han besluttede at opføre en ny kreaturstald, skal forpagteren køre tømmer og lade huset opsætte efter ejerens ønske og anvisning (den nordre længe). Forpagteren skulle overtage konge-, kirke-, og præstetiendet.

Fra den 01.04.1865 kunne kontrakten opsiges med et års varsel. De første 6 år skulle afgiften være 750 rdl. pr. år, de resterende 4 år 800 rdl. Desuden måtte forpagteren ikke overlade møllen til tredje mand og skulle i hele perioden tage fast ophold på Støvring Mølle (163).

Før næringslovens ikrafttræden 1862 havde der ikke været den helt store konkurrence for mølleren i Støvring, men et par år efter Peder Rasmussens overtagelse kom der gang i møllebyggeriet. Her var det ikke vandmøller, men vindmøller, der blev rejst på hensigtsmæssige steder i landskabet. Bakmøllen i Støvring var kun een af de mange.

Den lå, hvor der nu er et parcelhus på hjørnet af Møllevej og den sydligste gren af Møllebakken. Møllen er forlængst væk, men stuehuset på sydsiden af gaden bliver stadig anvendt til beboelse.

På de lidt større gårde anskaffede man sig også en kværn, og med en vindmølle som drivkraft blev såvel hakkelsmaskinen, vandpumpen, tærskværket og andre maskiner indført som en fast bestanddel. Senere vandt petroleumsmotorerne indpas, og disse igen blev afløst af el-motorer.

Da Peder Borup i 1857 blev møllejer ved at gifte sig med Anton Schous enke Rebecca, var der en prioritetsgæld på 5.000 rdl. (164). Desuden var børnenes arv på 3 gange 845 rdl. blevet stående i møllen. Dette skulle ikke være uoverkommelig at forrente. Derfor kan det i første omgang undre, at Peder Borup allerede i maj 1862 pantsætter Støvring Mølle for yderligere 2 lån på henholdsvis 2.000 rdl. og et på 1.500 rdl. (165).

Forklaringen på lånene udeblev ikke, og måske var det netop dråben, der fik bægere til at flyde over for hans kone. Den 14.10.1862 bevilgede Amtet separation for Møller Borup og hustru i Støvring Mølle (166). Den yngste datter Marianne Christine Schou, som var 12 år, skulle med Rebecca. Pigens fædrende arv, der var blevet forhøjet til 1.000 rdl., skulle blive stående i møllen, og der blev aftalt betingelser for afviklingen af dette beløb. Det blev nøje specificeret, hvor meget af inventaret såsom møbler, sengeklæder, bøger o.l. manden kunne beholde.

Rebecca skulle have kobbergruekedlen i Stampehuset, får, høns og en part af den årlige forpagtningsafgift, desuden blev der aftalt terminer for afviklingen af hendes part af Støvring Mølle.

Den fraskilte Rebecca Marie Schou (født Aagaard), har iflg. senere skøder nydt aftrægt i møllen i en hel del år, men omkring ved århundredeskiftet flyttede hun til Aalborg.

Da mølleforpagter Peder Rasmussen i april 1860 flyttede ind på Møllen, havde han været enkemand i 8 år. Hen mod slutningen af 1862 fik han travlt med at få skiftet med sine børn af første ægteskab (167), således at de kunne få deres mødrende arv.

Det var upraktisk at gå alene, og kunne han finde en kone, som i forvejen boede under samme tag, var det jo det nemmeste. Det var ikke den fraskildte Rebecca han havde kik på, men datteren Hansine Eline Schou, som efter en kort periode uden for sognet flyttede hjem til moderen i 1859 (168).

Den 42 årige Peder Rasmussen og den 21 årige møllerdatter blev viet i Buderup kirke den 01.04.1863.

Om hans tjenestekarl Jacob Overgaard var meget doven og uduelig, eller det var Peder Rasmussen der var meget krævende, oplyses ikke. Men han fik da en forligssag på halsen, da han 21.08.1863 havde jaget karlen bort. Samme Jacob havde som barn været i pleje på Støvring Kro (169).

Den tidligere ejer og fraskilte møller Peder Borup var sognerådsmember af Buderup/Gravlev sogneråd og ses i forskellige amtsudvalg, der bl.a. regulerede kvægtiende o.l. (170).

Da Peder Rasmussen og Hansine havde været gift i 3 år, købte de møllen, det var 29.09.1866. Og i 1872 solgte de til Jens Nielsen Bunderup i Gravlev.

Jens Nielsen Bunderup

Her var der også kun tale om een, der kun fik en meget kort periode som møller. Allerede 1874 fandt Jens Bunderup ud af, at det nok var bedre at være gårdmand i Mastrup og solgte så møllen til grovsmeden Søren Christensen. Han grundlagde Støvring Hammerværk og gjorde møllen til et industriforetagende, som helt fortrængte det bierhverv, som landbruget havde været for tidligere møllere.

Folketallet

En skematisk oversigt, udarbejdet på grundlag af 8 folketællinger over en periode på godt 100 år, viser bl.a. hvorledes aktiviteten flyttede fra landbruget til Hammerværket. Hvis man nærlæser ses det også, at forpagterens børn ofte har erstattet et par tjenestefolk. Den største afvigelse ses 1890. Her er landbruget afviklet og det hele er baseret på fabrikationen i Hammerværket.

	1787	1801	1834	1840	1845	1855	1860	1890
Mølleejer	1	1	1	1	1		1	1
Hans hustru		1		1	1	1	1	1
Deres børn				1	1	1	1	1
Husholder	1		1					
Kokkepige		1	1					
Tjenestepige	1			2	1		1	1
Røgter		1	1		1		1	
Avlskarl	1	1	1	2	1		1	
Møllersvend	1	1	1	2			2	
Forpgt./Best.			1		1	1		
Hans hustru					1	1		
Deres børn					6	4		
Tjenestefolk			1		1	3		
Smedesvende								5

En analyse af de øvrige familier i landsbyen 1890 afslører, at flere havde et par smedesvende som løgerende - mon ikke de også hentede deres dagløn i Støvring Mølle. I en aftægtsbolig på Møllens grund boede den tidligere ejer, Søren Christensen og hans husholder, men de er holdt ude fra ovennævnte skema. Selv om Søren Christensen gik på aftægt og overlod fabrikken til sønnen, kan det ikke helt udelukkes, at han deltog med sin arbejdskraft i den daglige drift.

Billede fra Støvring Vandmølle, fotograferet omkring år 1900. Person nr. 2 fra venstre (siddende med sav) er Niels Peter Nielsen. Nr. 3 fra højre hedder Pouline (gift med N.P.N.).

Hammerværk & Maskinfabrik

Støvring blev stationsby 1869, måske var det netop jernbanen og de nye transportmuligheder, der 1874 lokkede grovsmed Søren Christensen og hans søn Christen Christensen til byen.

Søren Christensen havde tidligere drevet hammerværk i Dall og havde vel en kundekreds i forvejen.

Bygningen med Stampemøllen blev indrettet til værksted og fabrik, og i de følgende 10 år kunne man klare sig med de eksisterende bygninger. Produkterne var forskellige redskaber såsom skovle, spader, grebe, river osv.

Da virksomheden 1884 overgik til sønnen Christen Christensen, blev der i købekontrakten indflettet en del betingelser for Søren Christensens aftægt. Han kunne frit disponere over sin aftægtsbolig og leje den ud, hvis han ønskede at flytte.

Søren Christensen døde 1892, og hans hustru Inger Kirstine Jocusen var død i 1881. Deres gravsten står stadig på ødekirkegården i Buderup.

Ved overtagelsen 1884 havde Christen Christensen måttet udstede en pantobligation til faderen på 13.000 kr. Desuden lånte han 2.500 kr. af sin far og gik igang med at bygge nyt værksted, som ved færdiggørelsen fik årstallet 1884 anbragt på gavlen. (Iflg. Jens Søndergaard stod årstallet stadig på gavlen af huset, da han langt op i dette århundrede rev bygningen ned.)

Ved Christen Christensens overtagelse hæftede møllen endnu med en tinglyst årlig afgift på 1.000 kr. til Anton Schous enke Rebecca (171). Samme år blev landbruget helt skilt fra Møllen og blev drevet fra Møllegården, som endnu ligger ved jernbanen i Industrivarteret sydøst for Støvring.

Ud over at drive en sund forretning i Støvring Mølle var Christen Christensen en mand, der gennem en årrække bestred adskillige tillidshverv. I perioden da han var sognerådsformand, fungerede møllerens stue som samlingssted for sognerådets møder. Han var offentlig maskinsynsmand og formand for Andelsmejeriet Eline-lund. Her tjente han en ekstra skilling ved at besørge al fragtkørsel til og fra Støvring Station med smør, ost o.l.

Hen mod århundredeskiftet var han bestemt ikke een af de største leverandører til mejeriet, ved en optælling af andelshavernes køer kunne han mønstre een ko (172). Forhandlingsprotokollen giver et klart udtryk for hans udmærkede administrative evner og helt store overblik.

At han selv havde fingeren på pulsen, ses af en sag han havde med mejeriets fyrbøder Holm. Da de ikke kunne finde en løsning på uoverensstemmelserne, blev sagen behandlet i sognerådets forligsprotokol den 23.11.1888 (173). I samme kilde var der sager om løn og forsømmelser i hans egen virksomhed i årene 1889, 1893 og 1900.

Følgende annonce fra Handelskalenderen 1887-88 taler for sig selv og giver et godt indblik i fabrikationen:

Støvringmølle Hammerværk *&* *Maskinknivefabrik*

ved Støvring Station pr. Aalborg.

Fabrikation & Lager af Agerdyrknings- og Haveredskaber. Knive af bedste engelsk Støbestaal med fuldstændig Garanti leveres til alle Slags Maskiner, saasom: Meje-, Hakkelse-, Tobak-, Brød-, Hovle- og Kehlmaskiner etc.

Forstaaede Plovskjærvinge, anerkjendt, gode og prisbillige, anbefales Forbrugere

C. Christensen.

Hammerværket blev rammen om en industri, der parallelt med kværnene kunne udnytte vandkraften i Mastrup Bæk. De gamle møllehjul blev udskiftet med mere effektive turbiner, der foruden kværnen leverede den fornødne kraft til 1 stor og 2 mindre hamre, boremaskiner, drejebænke, sliberi, blæsere til de 4 smedeesser o.l.

Som det fremgår blev hans produktioner afsat ved hjælp af annoncer, men samtidig havde han og hans efterfølger handelsrejsende, der opsøgte forhandlere i store dele af landet.

Da Christen Christensen i 1914 var blevet 67 år, ønskede han ikke at fortsætte. Den 27.06.1914 indgik han en tinglyst lejekontrakt over 10 år på beboelsen på matr. 16b og 16i samt smedien og maskinværkstedet. Lejeren var Jonas Pedersen (174). Et par år efter solgte han hele bedriften til Marinus Søndergaard. Christen Christensen døde 1922, hans gravsten er stadig på Buderup ødekirkegård.

Marinus Søndergaard

Den nye ejer havde i en periode været præstegårdsforpagter, men var smed af profession og havde lært faget hos smed Graversen i Ellidshøj. Denne handel var tinglyst 21.01.1916 (175). Købesummen var 21.000 kr. med en udbetaling på 6.900 kr. I købekontrakten er det nævnt, at køberen må respektere lejekontrakten med Chr. Jonas Pedersen samt at sidstnævntes inventar i værkstedet ikke var indbefattet i prisen. Der var tale om matr. 16b, 16i, 16k, og 16l.

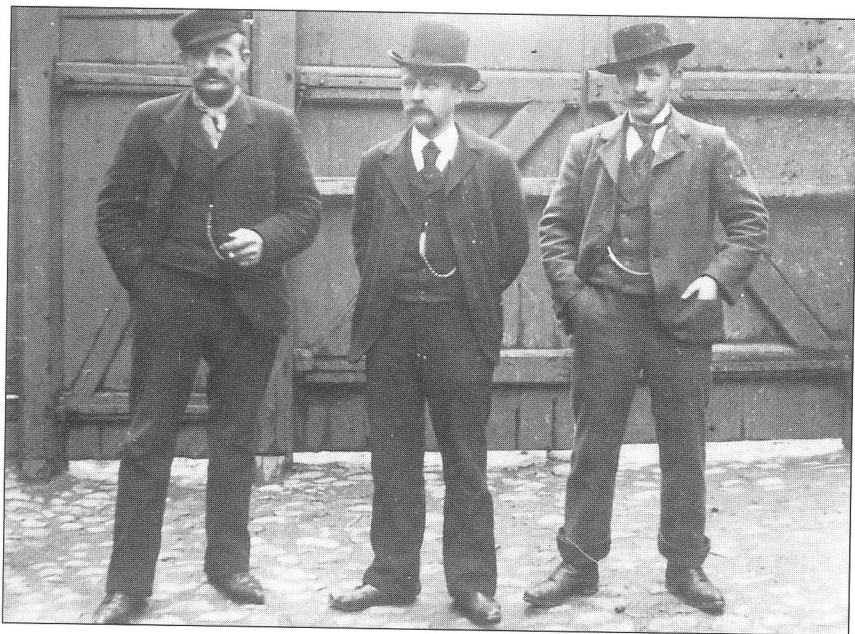
Før byens el-værk blev bygget, var man selvforsynende med elektricitet i Støvring Mølle. Som supplerende drivkraft til turbinerne var der nu også opsat dieselmotor, som også var tilkoblet en dynamo. Selv om møllens dynamo ikke var særlig stor, var den udmærket til at klare en prekær situation (176). Under en Rebildfest mistede akkumulatorene på byens elværk hele deres spænding. Dette forhindrede, at man kunne starte dynamoerne op, fordi der manglede strøm til at få elværkets egne dynamoer magnetiseret. Da kunne Marinus Søndergaard, ved

hjælp af sin lille dynamo, sende magnetiseringsstrøm hen til elværket, og det lykkedes så for elværksbestyreren at få forsyningen genoprettet.

I 1916 da Marinus Søndergaard overtog virksomheden, var der 14 ansatte. Under krisen først i trediverne stoppede han produktionen, det var efterhånden forbundet med meget store vanskeligheder at inddrive betalingen hos kundekredsen. Ægteparret Marinus og Johanne Søndergård, overdrog møllen til sønnen Jens Søndergård. Både Johanne og Marinus døde 1957.

Afviklingen v/ Jens Søndergaard

Støvring Vandmølle eksisterer ikke mere, og selv om Mølledammen ville have passeret fint ind i den forskønnelse, Mastrupdalen fik 1975, er den også fjernet. Mastrup Bæk får dog allernådigst lov til at løbe forbi byen. Tiden var ikke mere til mølledrift, og afviklingen foregik i flere etaper. Da Søren Christensen 1874 flyttede sin virksomhed til byen, begyndte han en gradvis ændring af møllens tidligere funktioner. Han nedlagde landbruget, hvilket gav plads for en tiltrængt udvidelse af hammerværk og maskinfabrik. Selv om mølleriet fortsatte på svagt blus, havde mange allerede selv anskaffet kværne. Store købmandsgårde trængte sig på, her

Jens, Johannes og Marinus Søndergaard - sidstnævnte Støvring Vandmølle. Ca. 1890-1900.

solgte man kraftfoder og gødning, her opkøbte man korn - og opsatte moderne og mere effektive kværne.

Christen Christensens efterfølger Marinus Søndergaard fortsatte som nævnt driften af hammerværket til krisen i trediverne. Og med hensyn til kornformaling og hvad dermed fulgte, så barslede Brugsforeningen med Foderstofften i 1914.

Den gamle kartoffelmøllefabrik på Parallelvej åbnede 1927 under navnet "Støvring Ny Mølle", der blev startet af møllebygger Niels Fjelsted Iversen. Den fik dog ingen længere levetid, og sønnen Per lavede den senere om til bolchefabrikken "Perelly".

Også møllens jord blev stærkt indskrænket. Først blev Møllegården skilt fra, og i 1937, da højskoleforstander Robert Stærmoser tog initiativ til Friluftsbadet, mistede den igen et stykke jord. Marinus Søndergaard og gårdejer Staun skænkede nemlig grunden nord for Mølledammen. Så blev samme stykke jord igen byens fællesje, idet det i århundreder før udskiftningen 1804 netop havde været her, hele landsbyen frit måtte hente deres grus, sand m.m. Efter at Emmy og Jens Søndergaard i 1937 havde overtaget møllen efter faderen, krævede de få møllekunder der var tilbage, ikke al deres tid. I en lang årrække passede de kiosken i Friluftsbadet og havde derforuden en del hønseavl og et vaskeri. Jens Søndergaard døde 1984.

Da der i 1958 kun var een enkelt kunde tilbage, stoppede Jens Søndergaard kværnen i Støvring Vandmølle for bestandig. Emmy og Jens Søndergaard koncentrerede sig derefter udelukkende om at passe "Recordvaskeriet". De efterfølgende virksomheder der har ligget på stedet - her hentydes til navne som "Meinhart Nielsens Stålmøbelfabrik" og den senere Glasfiberfabrik - har aldrig gjort brug af vandkraften. Derfor må Støvring Vandmøllens måske mere end 1000 årige historie betragtes som afsluttet, da Jens Søndergaard i 1958 stoppede kværnen for sidste gang.

